

Report of the habilitation thesis submitted by Daniele De Santis, Ph.D. *Transcendental Idealism and the Sea of Suffering. An Investigation of Husserl and Heidegger.*

Předložená práce je napsaná mistrovským stylem, prokazuje zkušeného a velmi znalého badatele ve filosofii a fenomenologii zvláště. Daniele De Santis přesvědčivě dokládá šířku i hloubku svých znalostí, schopnost pečlivé formulace svých tezí a jejich detailního argumentačního zdůvodnění, včetně jemných a oprávněných interpretací primárních fenomenologických textů. Osvěžující je také jeho živý a čtivý způsob psaní.

Text habilitace má několik vrstev, z nichž každé lze dát při čtení přístup a pokaždé tak získat kvalitní a inspirující filosofický text. Pokusím se postihnout alespoň tři tyto vrstvy. 1. První, základní, vrstva odpovídá názvu, jde o výklad vztahu Husserlovy a Heideggerovy koncepce konkrétní lidské subjektivity – a vůbec o nalezení poměru Husserlovy a Heideggerovy fenomenologie. 2. Druhá vrstva na tomto základě nabízí detailní interpretaci Husserlových přednášek, které vyšly pod názvem *Karteziánské meditace*. Podle mého názoru lze habilitační práci číst i jako soustředěný výklad této klíčové publikace. 3. De Santis zároveň nabízí číst habilitaci jako pojednání o základních filosofických tématech – jako jsou například vztah ontologie a metafysiky či problém iracionálna. Všimněme si přínosu práce podrobněji především v její první vrstvě.

V základní sledované vrstvě vztahu Husserlovy a Heideggerovy fenomenologie považují text za velmi přínosný a inovativní. Habilitace přichází s tezí, že Husserlovo vyrovnání se s *Bytím a časem* nelze primárně hledat v *Krizi evropských věd*, ale v *Karteziánských meditacích*. Zároveň tvrdí, že kontextem pro vývoj Husserlovy koncepce transcendentálního idealismu v *Karteziánských meditacích* nemůže být diskurs posunu od realismu rané fenomenologie, stejně jako svár realismu a idealismu vůbec. De Santis straní Husserlovi (pokud tu ovšem můžeme mluvit o stranách), snaží se ukázat, že

Heideggerova kritika zaměřená na Husserlův kartezianismus je neoprávněná. Zároveň však bere Heideggera vážně a ukazuje, že stejně tak bral jeho podněty vážně i Husserl samotný. Habilitační text plasticky rekonstruuje nepřímou polemiku mezi Husserlem a Heideggerem. De Santis pečlivě interpretuje povahu *Dasein* i jeho status exemplárního jsoucna v *Bytí a času* i knize *Kant a problém metafyziky*. Ve srovnání s tím a na základě podrobného rozboru Husserlovy kritiky pojmu *Dasein* se autorovi daří vypracovat specificky husserlovskou podobu dynamiky vztahu transcendentality a subjektivity.

De Santis s pomocí Husserla rozlišuje tři základní vrstvy subjektu (viz např. p. 507): lidský subjekt (mé prožívané já), transcendentální subjekt (fenomenologickou redukcí dehumanizované já) a subjekt konkrétně hledající smysl bytí (vztahující se k iracionalitě). Heidegger pak podle De Santisova Husserla chybuje proto, že tyto tři vrstvy nerozlišuje. Základní chybou je antropologizace transcendentálního subjektu, která vyplývá z Heideggerových obav z vědecké neutralizace karteziánského subjektu. De Santis velmi pěkně ukazuje, že Husserl v *Karteziánských meditacích* sice prožívající subjekt metodickou redukcí dehumanizuje, ale u toho nezůstává a v posledních částech přednášky monadu opět na hlubší úrovni humanizuje v souvislosti s hledáním smyslu iracionálna (určení metafyziky v novém smyslu).

Tento způsob pojednání vztahu Husserlovy a Heideggerovy fenomenologie považují za velmi přínosný a inovativní. Z přinejmenším čtyř důvodů. 1. Nezůstává jen u historických poznámek o vztahu těch dvou, ani pouze u interpretace dochovaných textů, v nichž si vyměňují svá stanoviska. Drží se totiž filosofického jádra jejich polemiky – otázky ontologického dosahu hermeneutiky fakticky prožívajícího já. 2. Ačkoli straní Husserlovi (což je zcela v pořádku), De Santis bere za východisko nárok vznesený na fenomenologii velkolepě Heideggerovým pojmem *Dasein*. Skutečné uznání tohoto nároku pak umožňuje De Santisovi zásadní vhledy do projektu *Karteziánských meditací* a vede k jejich inovativnímu výkladu. 3. De Santis nečte *Karteziánské meditace* (nikoli knihu, ale celý filosofický projekt transcendentálního idealismu) staticky, ale dynamicky – ovšem nikoli pouze dynamicky vzhledem k pohybu uvnitř filosofického systému, ale i vzhledem k existenciální dynamice konkrétního faktického já (a tedy ve vztahu k heideggerovské sensitivitě). 4. Respekt vůči Heideggerovu impulsu umožňuje

De Santisovi pojímat transcendentální idealismus v kontextu fenomenologické topologie a ptát se po místě transcendentality.

Považuji De Santisův habilitační text za vynikající knihu a výjimečný přínos k literatuře o poměru mezi Husserlovou a Heideggerovou fenomenologií. Právě proto bych rád nabídl několik kritických poznámek. Podle mého názoru celé pojednání dokazuje velkou blízkost mezi myšlením Husserla a Heideggera. Předvedená dynamika faktického já v *Karteziánských meditacích* je vlastně velmi blízko tomu, o čem usiloval Heidegger. Zvláště pokud by se vzaly v úvahu jeho pozdější spisy, v nichž se kriticky vrací k *Bytí a času* a uvědomuje si antropologizaci *Dasein*. Snaha o vyrovnání se s nebezpečím antropologizace vede Heideggera ke topologickému konceptu *Da-sein*, jehož dynamika (předvedená mimo jiné v *Beiträge zur Philosophie*) se blíží metodě dehumanizace–re-humanizace, kterou předvedl De Santis. Z jistého pohledu pak není nutné, jak se děje v závěru práce, klást takový důraz na to, že Husserlova a Heideggerova pozice je zásadně odlišná (De Santisovo oblíbené “the exact opposite”).

Druhá poznámka se týká jednoho z ústředních interpretačních nástrojů, které De Santis používá v návaznosti na Heideggera, termínů “the locus of the transcendental”. Považuji to za vynikající interpretační krok, který umožnil skutečně plastický výklad povahy monady v transcendentálním idealismu *Karteziánských meditací*. Výborné je spojení otázky po místě transcendentální subjektivity s výkladem “metafyziky v novém smyslu” a závěrečná lokalizace transcendentálna do vztahu k iracionalitě života. Při zavedení tohoto termínu mi chybělo podrobnější zdůvodnění toho, proč se užívá výraz *locus* (v citovaných pasážích Heidegger říká *place*). Někde v textu (např. p. 36) se bez rozlišení užívají slova *locus* i *topos* – označují něco jiného, nebo jde o synonyma? U Heideggera (podobně jako později u Merlau-Pontyho) neoznačuje *místo* pouze zasazení do kontextu jistého typu fenomenologických úvah (např. tedy do kontextu výkladu iracionality), ale důsledněji možnost lokalizace *Dasein* v nějakém typu dynamiky myšlení a vnímání. De Santisův výklad se blíží tomuto silnějšímu pojetí fenomenologické topologie a bylo by zajímavé (ačkoli to samozřejmě přesahuje rozsah a hlavní záměr předloženého textu) přečíst si k tomu od něj víc.

Pro potřeby habilitačního řízení bych rád konstatoval, že předložená habilitační práce představuje velmi kvalitní, autorsky vyzrálé, tematicky původní a pro odbornou komunitu jednoznačně přínosné dílo. Ve všech odborných ohledech (metodologie, kladení otázek i výstavba textu, kritický aparát apod.) prokazuje vynikající akademickou úroveň habilitanda. Styl psaní pak naznačuje i jeho vynikající pedagogické kvality pro docentské působení na univerzitě.

Jednoznačně proto doporučuji habilitační komisi i vědecké radě FF UK pozitivní přijetí habilitační práce *Transcendental Idealism and the Sea of Suffering. An Investigation of Husserl and Heidegger* jako dostatečné oprávnění k udělení titulu docent v oboru filosofie.

Doc. Martin Nitsche, Ph.D.

Filosofický ústav AV ČR v Praze

V Praze dne 2. října 2023.